

Advies voor richtlijnen voor het milieu-effectrapport
Landinrichting Enter

26 mei 1994

602-44

CIP-GEGEVENS KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK, DEN HAAG

Advies

Advies voor richtlijnen voor het milieu-effectrapport Landinrichting Enter /
[Commissie voor de milieu-effectrapportage]. - Utrecht :
Commissie voor de milieu-effectrapportage
ISBN 90-5237-689-1
Trefw.: milieu-effectrapportage ; Enter / landinrichting ; Enter.

commissie voor de milieu-effectrapportage

Aan het College van Gedeputeerde Staten
van de provincie Overijssel
Postbus 10078
8000 GB ZWOLLE

uw kenmerk
RLG 94/304

uw brief
d.d. 15 maart 1994

ons kenmerk
U377-94/Br/yh/602-43

onderwerp
Advies voor richtlijnen voor het MER
Landinrichting Enter

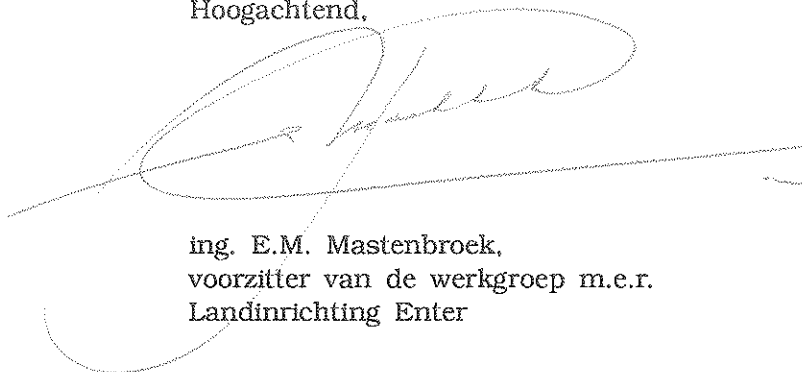
doorkiesnr.
030 - 347651

Utrecht,
26 mei 1994

Met bovengenoemde brief stelde u de Commissie voor de milieu-effectrapportage (m.e.r.) in de gelegenheid een advies voor richtlijnen uit te brengen voor een milieu-effectrapport (MER) ten behoeve van de besluitvorming over Landinrichting Enter. Overeenkomstig artikel 7.14 van de Wet milieubeheer (Wm) bied ik u hierbij het advies van de Commissie aan.

De Commissie hoopt met haar advies een constructieve bijdrage te leveren aan de totstandkoming van de richtlijnen voor het MER. Zij zal gaarne vernemen hoe u gebruik maakt van haar aanbevelingen.

Hoogachtend,

ing. E.M. Mastenbroek,
voorzitter van de werkgroep m.e.r.
Landinrichting Enter

Advies voor richtlijnen voor het milieu-effectrapport
Landinrichting Enter

Advies op grond van artikel 7.14 van de Wet milieubeheer voor het milieu-effectrapport
Landinrichting Enter,

uitgebracht aan het College van Gedeputeerde Staten van de provincie Overijssel door de
Commissie voor de milieu-effectrapportage; namens deze,

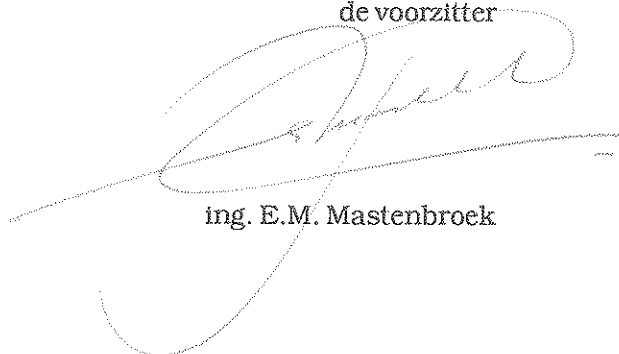
de werkgroep m.e.r. Landinrichting Enter

de secretaris

N. v. Buren.

dr. N.W.M. van Buren

de voorzitter

A large, stylized handwritten signature in black ink, consisting of several loops and a long horizontal stroke at the bottom.

ing. E.M. Mastenbroek

Utrecht, 26 mei 1994

INHOUDSOPGAVE

	Pagina
Hoofdpunten van het advies	1
1. Inleiding	2
1.1 Procedure	2
1.2 De bijdrage van m.e.r. aan het evaluerend ontwerpen van het landinrichtingsplan	3
2. Probleemstelling, beleid, besluitvorming en doelstelling	3
2.1 Algemeen	3
2.2 Probleemstelling	4
2.3 Beleid en besluitvorming	5
2.4 Doelstellingen	6
3. Voorgenomen activiteit en alternatieven	6
3.1 Algemeen	6
3.2 Duurzaamheid	7
3.3 Het ontwikkelen van alternatieven	8
3.4 Beschrijving alternatieven	10
3.4.1 Het meest milieuvriendelijke alternatief (mma)	10
3.4.2 De voorgenomen activiteit	11
3.4.3 De referentiesituatie	11
4. Bestaande toestand en autonome ontwikkelingen	12
4.1 Algemeen	12
4.2 Te beschrijven aspecten	13
5. Gevolgen voor het milieu	14
5.1 Algemeen	14
5.2 Bodem, water en lucht	14
5.3 Flora, fauna en ecologische relaties	15
5.4 Landschap en cultuurhistorie	15
5.5 Recreatie en toerisme	16
5.6 Stedelijke, infrastructurele en landbouwkundige invloeden	16
6. Vergelijking van alternatieven	17
7. Leemten in kennis en evaluatie	18
8. Vorm en presentatie van het MER	19
9. Samenvatting van het MER	20

BIJLAGEN

1. Brief met verzoek om advies d.d. 15 maart 1994 waarin de Commissie in de gelegenheid wordt gesteld om advies uit te brengen
2. Openbare kennisgeving in de Staatscourant nr. 56 d.d. 21 maart 1994
3. Projectgegevens
4. Lijst van inspraakreacties en adviezen

HOOFDPUNTEN VAN HET ADVIES

Dit is een advies voor richtlijnen van de Commissie voor de milieu-effectrapportage (m.e.r.). Het doel van het advies is de milieu-aspecten van de voorgenomen activiteit af te bakenen en de gewenste inhoud van het milieu-effectrapport (MER) aan te geven. Hierbij zijn de inhoudseisen¹⁾ voor een MER volgens artikel 7.10 van de Wet milieubeheer gevolgd.

Het landinrichtingsproject Enter heeft een oppervlakte van circa 4400 ha, het betreft een ruilverkaveling.

Belangrijke aspecten in dit MER dienen te zijn:

- duurzame landbouw
- landschap
- waterhuishouding (natuurontwikkeling en verdroging)
- recreatie

Voor de ontwikkeling van alternatieven kunnen de volgende twee stappen worden onderscheiden:

- ruimtelijke invulling van functies;
- keuze van maatregelen per inrichtingsfactor.

Van belang is om alternatieven te ontwikkelen ten aanzien van natuurontwikkeling in samenhang met de beekdalen. Als uitgangspunt voor het ontwikkelen van alternatieven dienen de 'natte zones' te worden gebruikt.

1 De inhoudseisen houden ondermeer in het beschrijven van:

- voorgenomen activiteit en alternatieven, waaronder het meest milieuvriendelijke alternatief
- besluiten
- bestaande toestand van het milieu en autonome ontwikkeling
- gevolgen voor het milieu
- vergelijking van alternatieven
- leemten in kennis
- samenvatting

1. INLEIDING

1.1 Procedure

Het landinrichtingsproject Enter is in 1983 aangevraagd. Het project is in 1988 op het voorbereidingsschema landinrichting geplaatst. De oppervlakte van het gebied Enter bedraagt circa 4400 ha, het betreft een ruilverkaveling.

Door de integrale wijziging van het Besluit milieu-effectrapportage, die in de loop van 1994 van kracht zal worden, wordt landinrichting onder de m.e.r.-plicht gebracht. Deze m.e.r.-plicht geldt voor die projecten waarvoor vóór de inwerkingtreding van het herziene besluit géén voor-ontwerp is gepubliceerd. Dit betekent dat ten behoeve van de besluitvorming over het landinrichtingsplan Enter de m.e.r.-procedure dient te worden doorlopen.

Het bevoegd gezag, Gedeputeerde Staten van Overijssel, heeft per brief van 15 maart 1994 de Commissie voor de milieu-effectrapportage (m.e.r.) in de gelegenheid gesteld het advies voor richtlijnen voor het milieu-effectrapport (MER) uit te brengen (zie bijlage 1). Van 28 maart 1994 tot en met 29 april 1994 heeft de startnotitie voor het landinrichtingsplan Enter ter inzage gelegen (zie bijlage 2). De Landinrichtingscommissie Enter is initiatiefnemer voor het project.

De samenstelling van de werkgroep die het advies heeft opgesteld, is gegeven in bijlage 3. De werkgroep vertegenwoordigt de Commissie voor de m.e.r. en wordt verder in dit advies aangeduid als "de Commissie".

Met dit advies beoogt de Commissie de milieu-aspecten van de activiteit in beeld te brengen en de gewenste inhoud van de richtlijnen voor het milieu-effectrapport (MER) aan te geven.

De inspraakreacties, die via het bevoegd gezag zijn ontvangen (zie bijlage 4), zijn in dit advies in beschouwing genomen. Voor zover die reacties betrekking hebben op de milieu-aspecten van de activiteit die in het MER aan de orde moeten komen, is daarnaar in voetnoten verwezen.

1.2 De bijdrage van m.e.r. aan het evaluerend ontwerpen van het landinrichtingsplan

Een optimale inbreng van de milieu-effectrapportage bij de totstandkoming van het landinrichtingsplan wordt bereikt door een continue inbreng van het MER bij het opstellen van het plan. Op deze wijze dient het MER voor het zichtbaar maken van gevolgen voor het milieu van alternatieven, maar ook om bouwstenen voor de alternatieven, zoals inrichtingsmaatregelen, te genereren.

Door een doorlopende inbreng van milieuaspecten bij de planvorming vindt een voortdurende toetsing en bijstelling van planonderdelen aan milieuaspecten plaats, die leidt tot een zo hoog mogelijke milieukwaliteit vastgelegd in het landinrichtingsplan.

2. PROBLEEMSTELLING, BELEID, BESLUITVORMING EN DOELSTELLING

Artikel 7.10, lid 1, onder c van de Wm:

Een MER bevat ten minste: "een aanduiding van de besluiten bij de voorbereiding waarvan het milieu-effectrapport wordt gemaakt, en een overzicht van de eerder genomen besluiten van bestuursorganen, die betrekking hebben op de voorgenomen activiteit en de beschreven alternatieven."

Artikel 7.10, lid 1, onder a van de Wm:

Een MER bevat ten minste: "een beschrijving van hetgeen met de voorgenomen activiteit wordt beoogd."

2.1 Algemeen

"Landinrichting strekt tot verbetering van de inrichting van het landelijk gebied overeenkomstig de functies van dat gebied, zoals deze in het kader van de ruimtelijke ordening zijn aangegeven". Met dit artikel geeft de Landinrichtingswet de meervoudige doelstelling van landinrichting aan. De ruimtelijke functies die in het project Enter in het geding zijn, zijn land- en tuinbouw, bosbouw, natuur en landschap, infrastructuur, openluchtrecreatie, waterwinning²⁾ en cultuurhistorie, waarbij landinrichting is gericht op verbetering van deze functies en verbetering van de onderlinge afstemming van deze functies.

Om te komen tot reële, in het MER te onderzoeken, alternatieven, is het van belang de doelstellingen van het landinrichtingsplan voor dit gebied zo concreet en toetsbaar mogelijk in het MER te formuleren (zie § 2.4). Knelpunten, doelstellingen en het vigerende beleid bepalen de ruimte die bestaat voor het formuleren van alternatieven. Knelpunten en doelstellingen worden zoveel mogelijk per functioneel deelgebied besproken.

2 Zie bijlage 4, inspraakreactie nummer 9.

2.2 Probleemstelling

Het centrale probleem voor de landbouw in het gebied Enter is de slechte verkaveling, de onvoldoende waterbeheersing en het ontoereikende wegstelsel.

Het MER beschrijft de knelpunten in het gebied. Waar mogelijk worden de knelpunten beschreven in termen van de zogenoemde VER-thema's (waaronder verdroging, vermessing en verontreiniging). Ecologische knelpunten dienen zowel te worden beschreven vanuit de optiek van herstel en duurzaam behoud van bestaande respectievelijk in het nabije verleden verloren gegane waarden (landschappelijk en in relatie tot de hydrologie), als vanuit de optiek van (belemmeringen voor) de ontwikkeling van nieuwe natuurwaarden.

Belangrijke knelpunten die in het MER beschreven dienen te worden zijn:

- de ontwikkeling van de structuur van de agrarische bedrijven (onder andere afvloeiing, opkomen neventakken) en de invloed daarvan op het milieu en op de inrichtingseisen³;
- de problemen in de externe productie-omstandigheden voor landbouw (verkaveling, waterhuishouding, ontsluiting) in relatie tot hun betekenis voor bedrijfsontwikkeling en milieu⁴;
- de waterhuishouding die onvoldoende is toegesneden op de verschillende functies (waarbij ook specifieke knelpunten in de afwatering en de ontwatering aandacht krijgen);
- achteruitgang van de samenhang in het gebied als geheel, zoals tot uiting komt in de herkenbaarheid van het landschap;
- het onvoldoende benutten van de ecologische potenties van het gebied, in het bijzonder van het stelsel van beken en overige waterlopen;
- de recreatieve druk die het gebied ondervindt of gaat ondervinden vanuit omliggende woonkernen, in het bijzonder vanuit de Twentse stedenband;
- de problematiek van verontreiniging van water en waterbodem zowel door interne als externe oorzaken (daarbij is stortplaats Rikkerink een aandachtspunt).

Aangegeven moet worden in hoeverre landinrichting voor elk van de genoemde knelpunten direct dan wel indirect een oplossing kan bieden. Tijdens de planontwikkeling kunnen nieuwe knelpunten zich voordoen. Ook deze knelpunten zullen moeten worden beschreven om een rol te spelen in de planvorming.

3 Zie bijlage 4, inspraakreactie nummer 11.

4 Zie bijlage 4, inspraakreacties nummers 12 tot en met 17.

2.3

Beleid en besluitvorming

De (ruimtelijke) randvoorwaarden die kunnen worden afgeleid van relevant nationaal, provinciaal⁵ en gemeentelijk beleid dienen overzichtelijk in beeld te worden gebracht. Daartoe dienen gebiedspecifieke normen en kengetallen in een tabel te worden weergegeven. Deze randvoorwaarden kunnen worden gehanteerd bij de selectie van alternatieven en bij de beoordeling van de gevolgen voor het milieu van de alternatieven.

In het MER dienen de hoofdlijnen beknopt te worden weergegeven. Aandacht dient besteed te worden aan:

- de gebiedsindeling (met begrenzing en oppervlakten) naar functies⁶], waarbij onderscheid gemaakt dient te worden naar concrete (onder andere herinrichting ontgrondingsplas 'De Leemslagen', surf- en drinkwaterplas 'Grasbroek', stortplaats Rikkerink, mogelijke uitbreiding woningbouw Almelo) en beleidsmatige functies (onder andere relatienotagebied, landbouwgebied en functietoekenning genoemd in waterhuishoudingsplan);
- de principes ten aanzien van de (recreatieve) ontsluiting en zonering van het gebied (onder andere tracé's A 35, recreatiestructuur wandel-, fiets-, ATB-, LAW- en ruiterroutes).

Aangegeven dient te worden welke keuzen in het kader van de functie-toedeling en gebiedsbegrenzing nog mogelijk zijn. Het MER dient te beschrijven hoe vanuit het ruimtelijke- en milieubeleidskader de gebiedsgerichte doelstellingen voor het landinrichtingsplan zijn afgeleid. Zijn er (milieu)knelpunten in het plangebied die niet in het beleidskader zijn opgenomen? In hoeverre kan landinrichting voor deze knelpunten toch een oplossing bieden?

Het MER beschrijft beknopt voor welk besluit het wordt opgesteld en volgens welke procedure en welk tijdschema het besluit wordt genomen. Tevens dient het MER een overzicht te geven van de te nemen besluiten ná vaststelling van het voorontwerp (en van het definitieve landinrichtingsplan). Specifieke aandacht wordt gevraagd voor de betekenis van het bufferbeleid, zoals beschreven in het streekplan, voor de landinrichting. Het vigerende streekplan en de uitwerking daarvan vormen het ruimtelijke kader waarbinnen het landinrichtingsplan wordt opgesteld. Tijdens de planuitvoering kan sprake zijn van aanpassing van dit ruimtelijke kader op basis van nieuwe beleidsuitgangspunten. Voor zover geen sprake is van een nieuw landinrichtingsplan waarvoor m.e.r.-plicht geldt, dient het MER aan te geven op welke wijze milieu-effecten een rol kunnen spelen bij deze planuitwerkingen.

5 Zie bijlage 4, inspraakreactie nummer 7.

6 Zie bijlage 4, inspraakreactie nummer 10.

2.4 Doelstellingen

Het MER beschrijft de doelstellingen van het landinrichtingsproject. Belangrijk uitgangspunt in het kader van de m.e.r.-procedure is daarbij het oplossen van specifieke milieu-knelpunten gericht op het gebied als geheel met name gerelateerd aan de VER-thema's, evenals het voorkómen van nieuwe knelpunten.

Het MER zal ook per deelgebied (zie ook § 2.1) prioriteiten in doelstellingen moeten aangeven en motiveren. Doelstellingen worden in het MER zoveel mogelijk gekwantificeerd, opdat zij dan optimaal richting geven aan de selectie van te onderzoeken alternatieven. Aangegeven dient te worden in hoeverre doelstellingen onderling strijdig kunnen zijn of elkaar juist kunnen versterken.

3. VOORGENOMEN ACTIVITEIT EN ALTERNATIEVEN

Artikel 7.10, lid 1, onder b van de Wm:

Een MER bevat ten minste: "een beschrijving van de voorgenomen activiteit en van de wijze waarop zij zal worden uitgevoerd, alsmede van de alternatieven daarvoor, die redelijkerwijs in beschouwing dienen te worden genomen."

Artikel 7.10, lid 3 van de Wm:

"Tot de ingevolge het eerste lid, onder b, te beschrijven alternatieven behoort in ieder geval het alternatief waarbij de nadelige gevolgen voor het milieu worden voorkomen, dan wel, voor zover dat niet mogelijk is, deze met gebruikmaking van de beste bestaande mogelijkheden ter bescherming van het milieu, zoveel mogelijk worden beperkt."

3.1 Algemeen

De planvorming bij het ontwikkelen van een landinrichtingsplan volgend, zal allereerst een aantal alternatieven worden beschreven, passend bij de doelstellingen zoals geformuleerd onder § 2.4.

In het MER moeten in elk geval beschreven te worden:

- het meest milieuvriendelijke alternatief (zie § 3.3.1);
- het nulalternatief/de referentiesituatie, zijnde de huidige toestand inclusief de autonome ontwikkelingen (zie § 3.3.3);
- het uiteindelijke voorkeursalternatief.

De beschrijving van de voorgenomen activiteit en van de alternatieven dient gericht te zijn op die aspecten, planonderdelen, maatregelen en effecten waarvan relevante milieu-effecten worden voorzien.

Op verschillende niveaus zijn reeds uitspraken gedaan die in hoge mate bepalend zijn voor de toekomstige inrichting van het gebied (met name de functietoedeling). Essentieel bij dit MER is dan ook het geven van inzicht in de vraag op welke onderdelen en in welke mate er nog speel-

ruimte te creëren is voor de planvorming⁷]. De Commissie is van mening dat deze speelruimte ten volle moet worden benut voor het ontwikkelen van alternatieven.

Het MER zal aandacht moeten besteden aan de onzekerheden die de planuitvoering mede zullen bepalen. Zo zal ingegaan moeten worden op de mate waarin gronden verworven kunnen worden voor natuurontwikkeling en reservaatvorming en de mate waarin landbouwbedrijven beheersovereenkomsten zullen aangaan. In hoeverre kan compensatie elders in het plangebied plaatsvinden indien de uitwerking van het BNLO voor Enter niet volledig kan worden uitgevoerd zoals is voorgenomen?

3.2 Duurzaamheid

Landinrichtingsprojecten hebben een veraf liggende tijdhorizon. Mede daarom zal het begrip 'duurzaamheid' een belangrijke rol moeten spelen bij de ontwikkeling van alternatieven. Dit geldt voor de inrichting van het plangebied als geheel, waarbij met 'duurzaamheid' wordt bedoeld dat de ruilverkaveling zodanig moet worden opgezet dat de verschillende functies (landbouw, natuur en landschap en recreatie) voldoende sterk zijn en ontwikkelingen binnen de functies op de lange termijn mogelijk zijn zonder wederom een ruilverkaveling nodig te maken.

Naast de duurzaamheid per functie dient nadrukkelijk rekening gehouden te worden met een duurzame onderlinge relatie van de genoemde functies, met name in de overgangszones tussen gebieden met een verschillende hoofdfunctie. Duurzaamheid is daarnaast onlosmakelijk verbonden met het realiseren van een duurzame milieukwaliteit, vastgelegd in onder andere de Algemene Milieukwaliteit (AMK) en Bijzondere Milieukwaliteit (BMK).

Aangegeven moet worden met welke maatregelen een duurzame instandhouding van het landinrichtingsplan wordt gerealiseerd.

Het begrip 'duurzaamheid' moet in het MER op herkenbare wijze naar voren komen. Aandacht dient besteed te worden aan de volgende aspecten die in onderlinge samenhang moeten worden gezien:

- ontwikkeling van natuur die de ecologische kansrijkdom optimaal benut en recht doet aan de in het gebied aanwezige potenties, zodanig dat verwacht mag worden dat de nieuw ontstane natuurwaarden zichzelf in stand kunnen houden;
- ontwikkeling van een landschapsstructuur die het mogelijk maakt zowel hoogdynamische als laagdynamische functies op verantwoorde wijze in te passen, daarbij de identiteit van het landschap versterkend;
- bij de verbetering van externe produktieomstandigheden inhaken op de differentiatie in de gangbare landbouw zoals het opkomen van de nevenberoepslandbouw, de toenemende verschillen in bedrijfsstijlen en dergelijke;

7 Zie bijlage 4, inspraakreacties nummers 10 tot en met 17.

- het zodanig gebruik maken van deze nieuwe ontwikkelingen in de landbouw dat een optimale bijdrage wordt geleverd aan de instandhouding en versterking van de waarden van het gebied;
- de betekenis van verschillende niveaus van verbetering van de inrichting voor de bedrijfsontwikkeling, in relatie tot de milieu-effecten en landbouwstructurele ontwikkelingen;
- het creëren van flexibele ruimte voor natuurlijke processen met overgangssituaties in het gebied die het mogelijk maken dat de verschillende functies ook in de toekomst hun waarde behouden;
- aandacht voor ontwikkelingen op het gebied van agro-toerisme en eco-toerisme. Vrijkomende gebouwen bij voorkeur toeristisch/recreatief inpassen als routegebonden steunpunten;
- ontwikkeling en verbeteren van recreatieve voorzieningen en -routes, die de waarde van het gebied versterken, door bijvoorbeeld behoud en functioneel inpassen van onverharde wegen voor wandelen, fietsen en rijden met paard (en wagen), verbeteren van overdraagplaatsen en uitbreiden aanlegplaatsen in de kano-routes, uitbreiden van mogelijkheden voor hengelsport en informatie-voorzieningen op gebied van natuur en recreatie inclusief een adequate bewegwijzering.

3.3 Het ontwikkelen van alternatieven

Zoals reeds in §1.2 is opgemerkt is het van belang te komen tot een effectieve wisselwerking tussen het opstellen van het landinrichtingsplan en het MER. Hierbij kan de methode van het 'evaluerend ontwerpen' worden toegepast. Aanbevolen wordt om van hoge naar lage abstractieniveau's te werken (van grof naar fijn), met de mogelijkheid van terugkoppeling naar hogere abstractieniveau's wanneer zich bij de nadere uitwerking onvoorziene en ongewenste consequenties voordoen. In het proces van de planvorming kan een tweetal stappen worden onderscheiden:

1. Alternatieven op (deel)gebiedsniveau

De te ontwikkelen alternatieven zullen primair gericht moeten zijn op het totale plangebied. Als afgeleide hiervan kunnen in specifieke gevallen alternatieven op deelgebiedsniveau worden ontwikkeld.

De Commissie kan zich voorstellen dat de alternatieven aan de hand van aansprekende thema's worden ontwikkeld. Zij hecht er zeer aan dat de af te wegen alternatieven elk op zich een reële keuzemogelijkheid bevatten. Als onderwerpen die zich in potentie kunnen lenen voor het ontwikkelen van thema's/ruimtelijke alternatieven ziet de Commissie concretisering van streefbeelden ten aanzien van:

- de toekomstige structuur van de landbouw in combinatie met verschillende niveaus van inrichting. Daarbij kan één van de alternatieven uitgaan van een "low-profile" inrichting: verbetering van de verkaveling met behoud van bestaande perceelsgrenzen, gecombineerd met beperkte veranderingen van de waterhuishouding;

- de aanpassing van de waterhuishoudkundige structuur van het gebied, een alternatief zou hier een plan voor optimale conservering kunnen zijn;
- de gewenste type natuurontwikkeling in het bijzonder in de zones die gevormd worden door de beken en de overige waterlopen; belangrijk is de breedte van deze 'natte zones' die men wil nastreven⁶];
- de situering en vormgeving van recreatieve voorzieningen en verbindingen in relatie tot de recreatiebehoeften;
- de gewenste hoofdstructuur en maatvoering van het landschap, waarbij op gebiedsniveau vooral de mate waarin men het verschil tussen de onderscheiden landschapseenheden wil accentueren, tot alternatieve oplossingen aanleiding kan geven.

De Commissie adviseert om alternatieven voor de inrichting van het gebied te ontwikkelen. Zij denkt in dit verband vooral aan de manier waarop het stelsel van beken en andere waterlopen op ecologische en landschappelijke wijze wordt geaccentueerd in het plan. Dit heeft rechtstreekse consequenties voor de keuzen ten aanzien van de landbouwkundige inrichting, in het bijzonder wat betreft de verbetering van de waterhuishouding.

Het is de Commissie gebleken dat in de planvorming de natuurbouw sterk geconcentreerd wordt in één aaneengesloten gebied. Hoewel de Commissie erkent dat deze keuze past in de provinciale ecologische hoofdstructuur, ziet zij een sterker benadrukking van natuurbouw in de beekdalen als een reëel alternatief. Zij pleit ervoor de aanpak van de 'natte zones' in het gebied als uitgangspunt voor het ontwikkelen van alternatieven te kiezen. Dit kan geschieden in de vorm van gebiedsdekkende alternatieven, maar ook met behulp van varianten.

2. Keuze van de inrichtingsmaatregelen

De inrichtingsmaatregelen worden beschreven voorzover zij belangrijke milieugevolgen kunnen hebben. Het MER moet een duidelijk overzicht geven van de aard, schaal, intensiteit en plaats (welke delen van het plangebied) van de te beschrijven maatregelen. De keuze van maatregelen dient afgeleid te worden van de gemaakte hoofdkeuzen (onder punt 1); iedere hoofdkeuze kan weer leiden tot andere maatregelen (binnen een zelfde gebied).

Belangrijke inrichtingsmaatregelen zijn o.a.:

- waterhuishoudkundige maatregelen; waterconservering (retentie, bufferzones), waterafvoer, wateraanvoer, detailontwatering, aanpassing van de morfologie van waterlopen en oevers, scheiding van watersystemen (gericht op verbetering van de kwaliteit). Voor de verbetering van de afwatering (verwerken van grote afvoeren) en de optimalisatie van de grondwaterstanden kunnen algemene maar ook specifieke inrichtingsmaatregelen worden geformuleerd;
- maatregelen die de milieuproblemen oplossen, zoals de verbetering van de kwaliteit van (water)bodem, oppervlaktewater en water in het algemeen (zoals mogelijke uitloging van vuilstorten, verminderen van

8 Zie bijlage 4, inspraakreactie nummer 11.

uit- en afspoeling, riolering) en voor de Regge in het bijzonder (aqua-
tisch ecosysteem, strategische watervoorraad alsmede kano- en hen-
gelsport);

- * de herverkaveling van gronden en boerderijverplaatsing. Voor de milieu-effecten is van belang in hoeverre hierbij gebruik wordt ge-
maakt van bestaande perceelsgrenzen.
- * het gebruik van landschappelijke beplanting, in het bijzonder voor
wat betreft de schaal van het landschap die men wenst te bereiken
(benadrukken van weg- en beekstructuren versus verspreide kavelbe-
planting; schaalverkleining versus openhouden van grootschalige
gebieden zoals essen).

Combinatie van 1 en 2.

Ondanks het feit dat alternatieven vanuit aansprekende thema's worden
bepaald zullen uiteindelijk complete alternatieven worden ontwikkeld door
combinatie van de punten onder 1 en 2. Bij het combineren van de
keuzemogelijkheden tot alternatieven dient voorop te staan dat er
alternatieven ontstaan die elk op zich realiteitswaarde bezitten; hiertus-
sen bevinden zich het uiteindelijke voorkeursalternatief en het meest
milieuvriendelijk alternatief. Het is goed denkbaar dat de verschillen
tussen bepaalde keuzemogelijkheden zich op het niveau van deelgebieden
afspelen; deze alternatieven zullen dan per deelgebied een andere invul-
ling hebben.

De Commissie kan zich voorstellen dat in een landinrichtingsplan geen
varianten voor toekomstig agrarisch en natuurbeheer worden ontwikkeld.
Het MER zal echter inzicht moeten bieden in de mogelijkheden voor
toekomstig natuurbeheer die gecreëerd worden door de gekozen inrichting
in de alternatieven. Welke vormen van beheer zijn door de gekozen
inrichting uitgesloten?

3.4 Beschrijving alternatieven

Naast de alternatieven opgenomen onder § 3.2 dienen in ieder geval de
volgende alternatieven te worden uitgewerkt.

3.4.1 Het meest milieuvriendelijke alternatief (mma)

Er is niet één standaard-methode aan te geven die leidt tot het aanwij-
zen van het meest milieuvriendelijke alternatief (MMA). Het kan uit de
toetsing van de alternatieven naar voren komen maar het kan ook opge-
bouwd worden uit een combinatie van alternatieven en/of varianten. In
dit laatste geval moet een zodanige combinatie van onderdelen van alter-
natieven en/of varianten worden gekozen, dat er vanuit milieu-oogpunt
een optimale situatie ontstaat. In dat geval kan het MMA samenvallen
met het uiteindelijke voorkeursalternatief. Als dit niet het geval is, moet
worden aangegeven waarom het MMA niet haalbaar is als voorkeurs-
alternatief, waarin beide verschillen en welke maatregelen eventueel ge-
nomen kunnen worden om het verschil tussen beide alternatieven te ver-

kleinen.

Als belangrijkste uitgangspunten om te komen tot het MMA worden genoemd:

- Het tot stand brengen van een duurzame ecologische infrastructuur die natuurgebieden in en buiten het landinrichtingsgebied met elkaar verbindt en recht doet aan de abiotische kenmerken van het gebied; hierbij wordt op een maximale wijze invulling gegeven aan de uitbreiding van natuurlijke levensgemeenschappen gebonden aan de beeksystemen in het gebied. De relatie met het Twentekanaal⁹⁾ krijgt hierbij tevens nadrukkelijke aandacht. Tevens kan gedacht worden aan kleinschalige moerasontwikkeling en inrichting van aanliggende drogere (hoge) gronden.
Natuurlijke processen van overstroming, erosie en sedimentatie kunnen binnen afgesproken kader een kans krijgen. Bij alle maatregelen moet een duurzame ontwikkeling van de systemen voorop staan (natuurlijke regulering van het afvoerverloop).
- Het bieden van oplossingen van de knelpunten ten aanzien van bodem en water. Verbetering van de kwaliteit van de beeksystemen (ook al wordt deze kwaliteit voor een deel beïnvloed door processen buiten het plangebied) en verhoging van grondwaterstanden (tegengaan van de verdroging) krijgen hier nadrukkelijk aandacht.
- Het bieden van mogelijkheden voor een duurzame landbouw.
- Het tot stand brengen van een krachtig landschapsbeeld dat recht doet aan de historische identiteit maar tevens uitdrukking geeft aan de nieuwe ontwikkelingen die plaatsvinden.
- Het versterken van verschillen tussen landschapstypen zoals het accentueren van essen en het versterken van beeklopen.
- Ontwikkeling van milieuvriendelijke vormen van recreatie (fiets- en wandelpaden, kanoroutes et cetera).

3.4.2 De voorgenoemde activiteit

Op basis van de onder § 3.2 beschreven alternatieven wordt de voorgenoemde activiteit, zijnde het voorkeursalternatief van de initiatiefnemer beschreven. Het voorkeursalternatief kan een combinatie zijn van hiervoor genoemde alternatieven. Ook het MMA kan als voorkeursalternatief dienen of elementen van het MMA kunnen in het voorkeursalternatief ondergebracht worden.

3.4.3 De referentiesituatie

Als referentiesituatie dient de huidige situatie inclusief de autonome ontwikkeling (op hoofdpunten) van het plangebied te worden beschreven, zijnde de ontwikkeling van het plangebied indien de landinrichting niet wordt uitgevoerd. Bij de autonome ontwikkeling wordt rekening gehouden met de ontwikkeling in de agrarische sector in het gebied, de ontwikkeling van recreatie, natuur en landschap en met de gevolgen van overige plannen en maatregelen die reeds zijn vastgesteld.

9 Zie bijlage 4, inspraakreactie nummer 10.

De milieusituatie behorend bij deze referentiesituatie (de bestaande toestand en autonome ontwikkeling van het milieu) wordt vergeleken met de milieugevolgen van de voorgenomen activiteit en de onderscheiden alternatieven.

4. **BESTAANDE TOESTAND EN AUTONOME ONTWIKKELINGEN**

Artikel 7.10, lid 1, onder d van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een beschrijving van de bestaande toestand van het milieu, voor zover de voorgenomen activiteit of de beschreven alternatieven daarvoor gevolgen kunnen hebben, alsmede van de te verwachten ontwikkeling van dat milieu, indien de activiteit noch de alternatieven worden ondernomen."*

4.1 **Algemeen**

Bestaande toestand en autonome ontwikkelingen

De bestaande toestand van het milieu en de autonome ontwikkeling daarvan als de landinrichting niet wordt uitgevoerd, dient te worden beschreven voor zover van belang voor het voorspellen van de gevolgen van de onderzochte alternatieven voor het milieu.

Onzekerheden dienen duidelijk te worden aangegeven. Bestaande literatuur, bestaande veldbeschrijvingen en gegevens van aanvullend onderzoek vormen de basis voor de beschrijving van de bestaande toestand en de autonome ontwikkeling. Deze beschrijvingen kunnen mogelijk niet eerder onderkende knelpunten en randvoorwaarden opleveren die een rol kunnen spelen bij de formulering van de alternatieven.

Studiegebied

Tot het studiegebied behoort het plangebied voor de landinrichting alsook de aangrenzende gebieden, voor zover die invloed hebben op beoogde ontwikkelingen, danwel voor zover die door de landinrichting kunnen worden beïnvloed. Met name de interacties met grote natuurgebieden (bijvoorbeeld 'Het Twickel') en milieu-invloeden (bijvoorbeeld 'Rikkerink') in de omgeving verdienen aandacht. Per milieucomponent (bodem, lucht, flora/fauna, grondwater, oppervlaktewater en dergelijke) kan de omvang van het studiegebied verschillen. De beschrijving dient alleen die gebiedsdelen te omvatten waar veranderingen in de toestand van het milieu kunnen worden verwacht als gevolg van de onderzochte alternatieven.

Mate van detail

De Commissie adviseert bij de beschrijving van het milieu het accent te leggen op twee schaalniveaus, namelijk dat van het gehele plangebied en dat van deelgebieden. Detaillering tot op ecotoopniveau is alleen dan noodzakelijk wanneer het karakteristieke elementen bevat die van waarde zijn op deelgebiedsniveau.

4.2

Te beschrijven aspecten

Bij de beschrijving van de bestaande toestand van het milieu en van de autonome ontwikkeling daarvan zal het MER vooral aandacht moeten besteden aan de volgende aspecten en aan hun onderlinge samenhang:

- bodemgesteldheid en reliëf; aardwetenschappelijke waarden (zoals GEA-objecten, bodembeschermingsgebieden)
- waterhuishouding; beschrijving van de kwantiteit en kwaliteit oppervlaktewater, waarbij tevens de relaties met de omgeving worden gelegd (opstuwing, kwaliteit), huidige drooglegging, grondwatersysteem (verloop grondwaterstanden, kwaliteit, inzijging en kwel, stromingspatronen), aanwezigheid grondwaterbeschermingsgebieden, gebruik van oppervlakte- en grondwater voor beregening. Verklaar gebiedsspecifieke verschillen en geef de interne samenhang en de samenhang met de gebiedsfuncties, met name landbouw en natuur aan.
- milieuhygiënische kwaliteit en milieubelasting van bodem, grondwater en oppervlaktewater (inclusief aanwezigheid verontreinigde bodems) en de mogelijke oorzaken hiervan, waaronder de rundveehouderij en aanwezigheid van ongerioleerde bebouwing, vuilstorten et cetera);
- flora, fauna en ecologische relaties¹⁰]. De beschrijving van de biotische toestand in het studiegebied alsmede van de effectbeschrijving dient te geschieden aan de hand van een duidelijke keuze en motivering van de te behandelen biotische aspecten, indicatorsoorten en/of gemeenschappen. Deze dienen een representatief beeld te geven van de ecologische kwaliteiten en processen in het landinrichtingsgebied. Aangegeven dient te worden in hoeverre de huidige ecologische kwaliteiten en potenties gerelateerd zijn aan (a)biotische factoren. Voorts dient het functioneren van de ecologische infrastructuur beschreven te worden met aandacht voor knelpunten/barrières.
- landschap en cultuurhistorie, beschrijf voor de verschillende landschapseenheden/deelgebieden waardevolle visueel-ruimtelijke en historisch-geografische kenmerken, patronen en objecten, met aandacht voor de onderlinge samenhang.
- stedelijke invloeden: beschrijf de bestaande en te verwachten invloeden op het gebied van stadsuitbreiding (in het bijzonder Almelo), wegen (in het bijzonder rijksweg 35) en overige invloeden (in het bijzonder Rikkerink).
- recreatieve relaties: kwantificeer de aanwezige recreatiewaarden en benoem de specifieke belevingspunten (eventueel in samenhang met de voorgaande punten), beschrijving van de zonering en recreatiedruk en van de verbindingen met herkomstgebieden voor diverse recreatie vormen.

10 Zie bijlage 4, inspraakreacties nummers 2 en 3.

